

DIMENSIE

HET BLAD VAN DE BELGISCHE ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

TWEEMAANDELIJKS
JANUARI-FEBRUARI 2006
NR 1

P308613

Internationaal Jaar van de Woestijnen en de Woestijnvorming



.be

FEDERALE OVERHEIDSDIENST BUITENLANDSE ZAKEN, BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

DIMENSIE 3

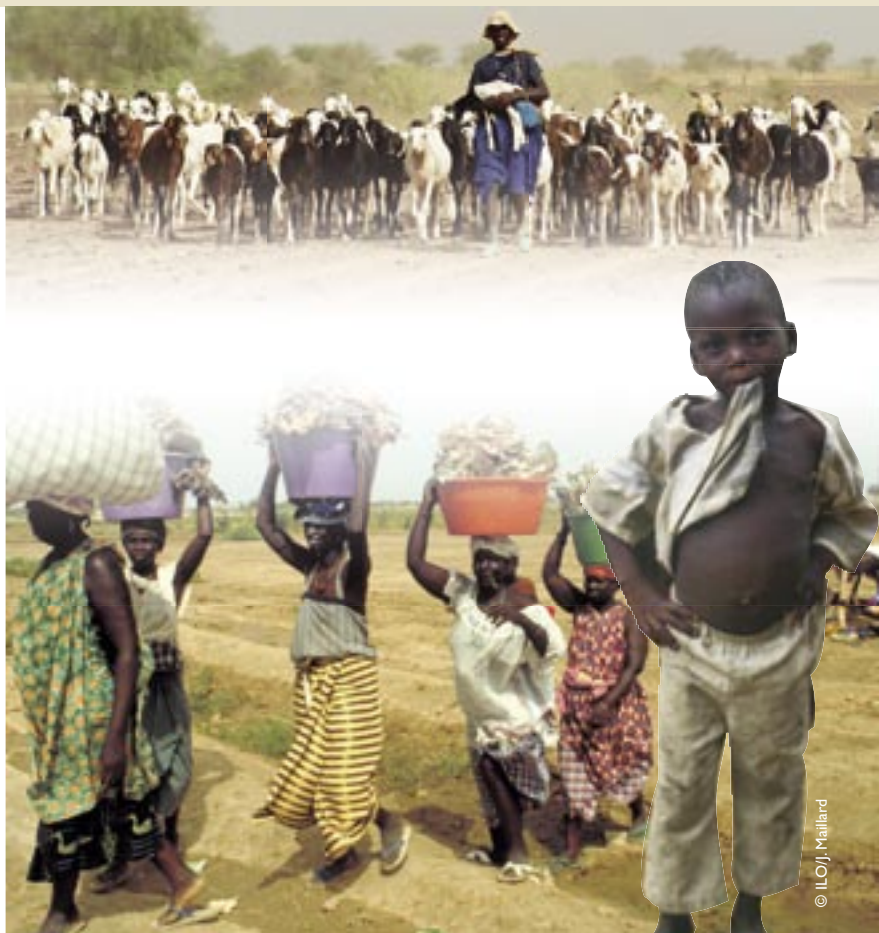
HET BLAD VAN DE BELGISCHE
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

- Dossier :** 3
**Internationaal Jaar van de Woestijnen
en de Woestijnvorming**
- Nieuwe trend :** 14
**Decentralisatie
en lokaal bestuur**
- Affiche van de Millenniumcampagne
van de Belgische ontwikkelingssamenwerking** 16

Foto op cover : Nomaden uit Tahoua, een 'verwoestijnde' streek van boeren en herders in Niger, brengen hun gierstoogst naar de markt. Gierst en sorghum zijn typische voedselgewassen in de Sahelzone.

© ILO/M. Crozet

© ILO/M. Crozet



© FIDA /H. Wagner

© ILO/J. Maillard

Editoriaal

Het is geen toeval dat onze planeet 'Aarde' wordt genoemd. Alle leven op aarde hangt af van die kwetsbare, rulle korst die de continenten bedekt. Een groot stuk van dit kostbaar deken wordt bedreigd door wat men *desertificatie* noemt, in het Nederlands vertaald als 'woestijnvorming' of 'verwoestijning'. De term slaat niet – op enkele uitzonderingen na - op de uitbreiding van bestaande woestijnen. Woestijnvorming is in grote lijnen de verarming van de vruchtbaarheid van bodems in gebieden met een droog klimaat. Ze wordt veroorzaakt door klimaatsfactoren zoals langdurige droogte, maar al evenzeer door menselijke factoren zoals schadelijke landbouwpraktijken (roofbouw, overbegrazing, ontbossing, slechte irrigatie ...) en toenemende bevolkingsdruk.

Ongeveer een miljard mensen, verspreid over meer dan 100 landen in de vijf continenten – met Afrika op kop - hebben er in hun dagelijks leven mee te maken. Wereldwijd zijn 250 miljoen mensen de slachtoffers van het fenomeen: armoede, hongersnood, ziekten en massale migratie. De woestijnvorming is aan de winnende hand: 130 miljoen hectare landbouwgrond zijn reeds zwaar aangetast en ieder jaar gaan er nog eens 10 miljoen hectare verloren. "Woestijnvorming is de uitslag op de huid van onze planeet waar deze verkeerd is behandeld", zoals een Afrikaanse landbouwkundige het fenomeen samenvat. In deze context, die door de Verenigde Naties wordt bestempeld als een 'grote bedreiging van de mensheid', werd 2006 uitgeroepen tot Internationaal Jaar van de Woestijnen en van de strijd tegen de Woestijnvorming. Sinds de noodlottige droogte in de Sahel dertig jaar geleden is de wereld niet bij de pakken blijven zitten. De VN willen met dit speciaal jaar dan ook meer bekendheid geven aan de vele inspanningen die sindsdien worden geleverd om in door woestijnvorming getroffen of bedreigde gebieden de schade zoveel mogelijk te herstellen en erger te voorkomen. ■

De redactie



© Wereldmediatheek/Chr. terry

Een vijfde van de landoppervlakte van onze planeet wordt ingenomen door woestijnen. De Sahara (foto), het grootste aaneengesloten woestijngebied van de wereld, strekt zich uit over 9 miljoen km². Woestijnen herbergen een grote diversiteit aan bewoners: planten, dieren en mensen die zich in de loop der tijden optimaal aangepast hebben aan extreme leefomstandigheden maar continu onderhevig blijven aan veranderingen waarvoor zowel de mens als de natuur verantwoordelijk zijn. Woestijnen spreken tot onze verbeelding, betoveren onze camera, prikkelen onze zin voor avontuur, dagen onze 4x4 uit...Maar let wel: hun schoonheid maskert hun broosheid!

Internationaal Jaar van de Woestijnen en de Woestijnvorming

Tijdens haar 58^{ste} zitting, in december 2003, riep de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties 2006 uit tot Internationaal Jaar van de Woestijnen en strijd tegen de Woestijnvorming (IYDD). Dit eerste jaarnummer van Dimensie-3 kon dan ook moeilijk anders dan zijn hoofd-dossier wijden aan woestijnvorming. We maken er ons al dertig jaar zorgen over, maar tegelijk blijft woestijnvorming een dodelijke tol eisen, geruisloos en ver van de media. Vorig jaar herinnerde de minister van Ontwikkelingssamenwerking de publieke opinie eraan dat er zich in Afrika om de twee weken het equivalent van een tsunami voordoet. Woestijnvorming is naast burgeroorlogen en belangrijke infectieziekten zoals aids en malaria één van de drie hoofdoorzaken van dood en volksverhuizing in Afrika.

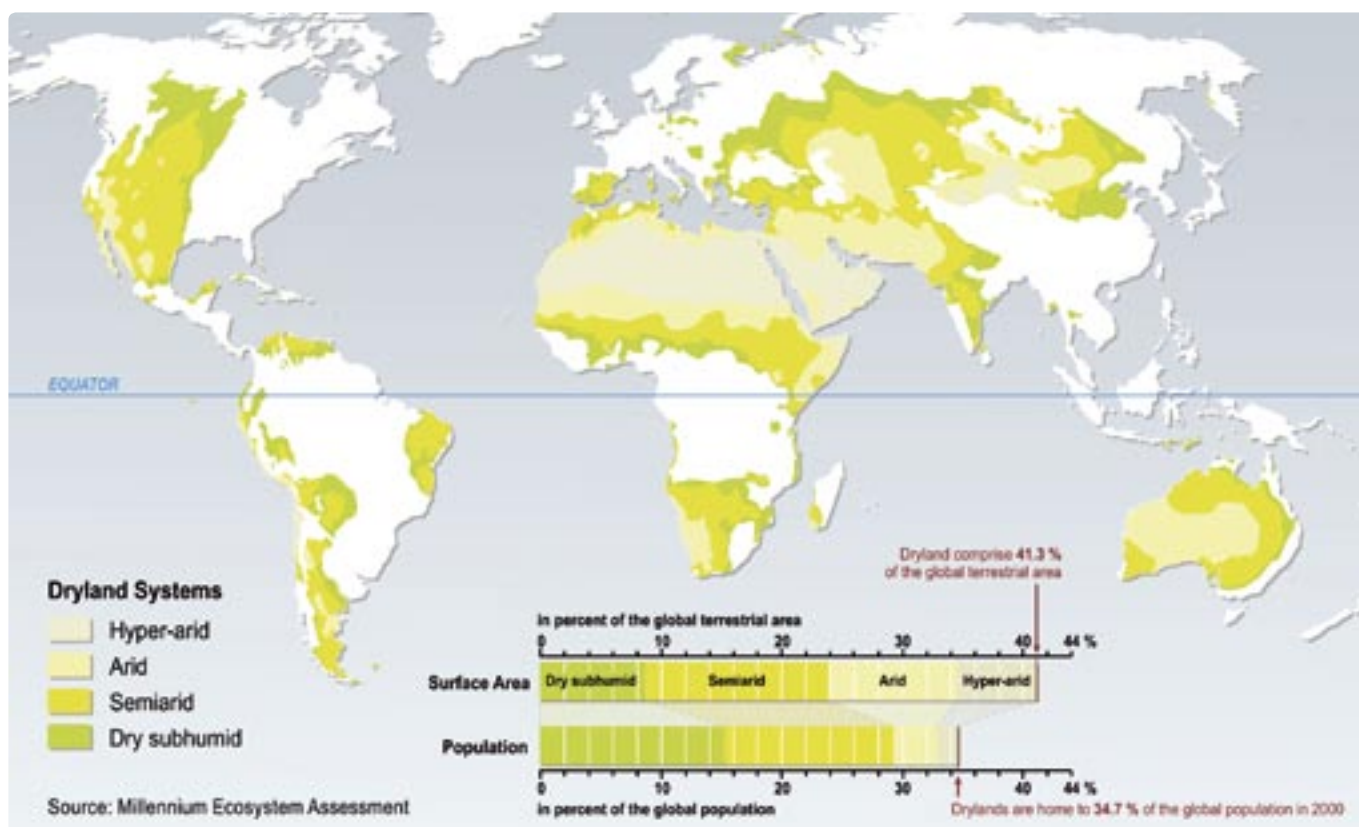
De strijd aanbinden tegen woestijnvorming betekent: werk maken van de Millenniumontwikkelingsdoelstellingen, in het bijzonder van de eerste (“de grootste armoede en honger uitbannen”), de derde (“de gelijkheid tussen de geslachten en de vrouwenrechten bevorderen”), de vierde (“de kindersterfte terugdringen”), de zevende (“actief werken aan een duurzaam milieu”) en de achtste (“werken aan een mondiaal partnerschap voor ontwikkeling”).

De Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGOS) zal het hele jaar door allerlei initiatieven ondersteunen om de publieke opinie beter bewust te maken van de problematiek van woestijnvorming.

Naar aanleiding van de tiende verjaardag van het Verdrag van de VN ter Bestrijding van de Woestijnvorming (UNCCD) werd op 15 juni 2004 een colloquium georganiseerd rond het thema “**Woestijnvorming, droogte en armoedebestrijding**”. Het verslag van dit colloquium is vandaag beschikbaar, als startschot van het Internationaal Jaar van de Woestijnen en strijd tegen de Woestijnvorming. U kunt het downloaden op de website van DGOS (www.dgos.be), die u ook het hele jaar door op de hoogte zal houden van de activiteiten van de Belgische Samenwerking in dit domein.

Voor meer internationale informatie, rapporten en allerlei evenementen in de wereld over het IYDD 2006: www.iydd.org

Van Nairobi 1977 tot Nairobi 2005: bijna dertig jaar bewustwording



De droge gebieden zijn alle landgebieden waar de landbouw- of houtproductie en de productie van andere ecosysteemdiensten beperkt is door de waterschaarste. Strikt genomen worden droge gebieden gedefinieerd als alle gronden met een hyperaride, aride, semi-aride of droog subhumide klimaat. Deze classificatie is gebaseerd op de zogenaamde Droogte-index (verhouding tussen de gemiddelde jaarlijkse neerslag en de gemiddelde jaarlijkse potentiële evapotranspiratie). Tot de partnerlanden van de Belgische gouvernementele samenwerking in deze classificatie behoren: Algerije, Benin, Bolivia, Ecuador, Mali, Marokko, Mozambique, Niger, de Palestijnse Gebieden, Peru, Senegal, Tanzania en Zuid-Afrika.

Eind jaren 40 groeit het besef hoe zwaar de mens zijn natuurlijke hulpbronnen heeft aangetast. Toch krijgt de internationale gemeenschap pas echt aandacht voor dit probleem na de zware hongersnoden ten gevolge van herhaalde droogtes in de Sahellanden eind jaren zestig en in de jaren zeventig.

In 1977 wordt in Nairobi de eerste Wereldconferentie over Woestijnvorming georganiseerd. Dat levert een PACD (Plan of Action to Combat Desertification, Actieplan ter Bestrijding van de Woestijnvorming) op. Voor de uitvoering ervan werd het Milieuprogramma van de Verenigde Naties (UNEP) opgericht, met zetel in Nairobi. Helaas krijgt het PACD nauwelijks financiële steun van de donoren. Vijftien jaar gaan voorbij zonder enig resultaat, en

ondertussen wordt Soedanees Afrika in 1983 en 1984 opnieuw getroffen door droogte (herinner u de memorabele “Live Aid” rockconcerten in 1985).

Uiteindelijk doet de Wereldconferentie over Milieu en Ontwikkeling in Rio de Janeiro in 1992 (ook wel de “Aardetop” genoemd) de volgende vaststelling: het aantal door woestijnvorming getroffen gebieden neemt toe. De Top levert een actieprogramma op, Agenda 21, dat een eerste consensusdefinitie van het fenomeen bevat: “Woestijnvorming is landdegradatie in de aride, semi-aride en droge subhumide zones tengevolge van verschillende factoren, waaronder de klimaatsveranderingen en menselijke activiteiten”.



© ILO / M.Crozet

De droogte en hongersnood in de Sahel in de jaren zeventig van de vorige eeuw kostten het leven aan meer dan 200 000 mensen en ontelbare dieren. De ramp confronteerde de publieke opinie voor de eerste maal met de term desertificatie of woestijnvorming. De massale buitenlandse hulp die volgde, maakte vooral duidelijk dat hulp tot doel moet hebben structurele veranderingen in potentiële rampgebieden tot stand te brengen.

De Top van Rio mondt uit in drie belangrijke multilaterale verdragen. Het Kaderverdrag over Klimaatsveranderingen (UNFCCC) en het Verdrag over Biodiversiteit (UNCBD) worden doorgaans vooral beschouwd als reacties op de ecologische bekommernissen van de rijke landen, terwijl het Verdrag ter Bestrijding van de Woestijnvorming (UNCCD) er komt op verzoek van de Afrikaanse landen. Pas twee jaar later, op 17 juni 1994, leidt het speciaal daartoe opgerichte intergouvernementeel comité tot de ondertekening van het UNCCD. Het Verdrag wordt van kracht in december 1996, nadat genoeg landen het geratificeerd hebben.

Sindsdien zijn de ondertekenende landen - de "Partijen"¹ - aanvankelijk elk jaar en vanaf 2001 om de twee jaar bijeengekomen op Conferenties van de Partijen, om de geboekte vooruitgang te evalueren en bij consensus de nodige beslissingen te nemen om het Verdrag goed te laten werken en uit te voeren. De voorbije jaren zijn er diverse instrumenten en structuren in het leven geroepen: een Comité voor Wetenschappen en Technologie (CST), dat de nodige knowhow moet aanreiken om de beslissingen en strategieën te ondersteunen; een Comité ter Evaluatie van de Uitvoering van het Verdrag (CRIC²), dat de door de Partijen ingediende nationale en regionale rapporten moet onderzoeken en analyseren; en een Mondiaal Mechanisme (MM), dat de financiële bijdragen van de donoren moet mobiliseren en kanaliseren, voor een betere coördinatie. Het Permanent Secretariaat is sinds januari 1999 gevestigd in Bonn (Duitsland). Onlangs werd er een memorandum van overeenstemming ondertekend met het World Environment Fund (WEF), om de steunvoorwaarden vast te leggen voor dit fonds ter bestrijding van landdegradatie. Nadat de Wereldbank gedurende



© DGOS/T.Loncke

Met het Jaar van de Woestijnen willen de Verenigde Naties ook de aandacht vestigen op de bedreigde levenswijze en cultuur van veel woestijnvolkeren. Hun traditionele kennis inzake gebruik en bescherming van de schaarse natuurlijke hulpbronnen wordt niet altijd naar waarde geschat.

meer dan anderhalf jaar actoren had geraadpleegd op alle niveaus, werd tot slot het initiatief TerrAfrica officieel gelanceerd. TerrAfrica wil opnieuw de aandacht van de internationale gemeenschap vestigen op het probleem van landdegradatie in Afrika, en de krachten, middelen en bestaande programma's bundelen en versterken.

¹ Momenteel zijn 191 landen Partij bij het Verdrag.

² Committee for the Review of the Implementation of the Convention



© WHOIR/Viret

Door niet-duurzame, zeg maar verkeerde landbouwpraktijken, gaat elk jaar als gevolg van erosie, woestijnvorming en verzilting naar schatting 0,5 tot 1 procent van het wereldwijde landbouwareaal verloren. De verliezen in de landbouwsector, veroorzaakt door woestijnvorming, komen overeen met de totale jaarlijkse uitgaven aan ontwikkelingshulp.

De zevende bijeenkomst van de Conferentie van de Partijen had in oktober 2005 plaats in Nairobi. Was het een soort terugkeer naar de bron? Tijdens de discussierondes kwamen heel wat werkhema's aan bod, waaronder uiteraard de zeer delicate beslissingen over het werkbudget van het Secretariaat voor de komende twee jaar. Dit budget wordt gefinancierd met de verplichte bijdragen van de Partijen, op basis van percentages die vastgelegd zijn in overeenstemming met het VN-reglement³.

Helaas werd deze 7de Conferentie van de Partijen een grote ontgoocheling. Ze kwam er nochtans op een gunstig tijdstip, pas een maand na de Millennium+5 Top, en dus op een ogenblik dat de internationale gemeenschap er zich nogmaals rekenschap van gaf dat de Millenniumontwikkelingsdoelstellingen niet concreet uitvoerbaar zijn zonder de diepe oorzaken aan te pakken van rurale armoede, die grotendeels het gevolg is van de toegenomen woestijnvorming en droogte.

De conferentie verzonk echter eens te meer in moeizame onderhandelingen over procedures en in onderlinge twisten die haar doeltreffendheid en geloofwaardigheid aantastten. Er groeit een

³ Het is DGOS die voor België de bijdrage financiert aan het budget van het UNCCD: 85.000 USD (± € 72.000) d.i. 1,08 % van het totale jaarbudget.

steeds bredere kloof tussen het "Noorden" (West-Europa en Noord-Amerika) en het "Zuiden" (verenigd in de "Groep van 77"). Een diametraal tegengestelde kijk op de problemen - wanbeheer en gebrek aan doorzichtigheid volgens de eenen (de donoren), groeiende behoeften en noden volgens de anderen (de begunstigden) - , wederzijds onbegrip, een verborgen politieke agenda, ... De Partijen gingen uiteen met een bittere nasmaak, zoveel is zeker.

Ontwikkelingsverdrag of milieuverdrag?

In tegenstelling tot de twee andere "Verdragen van Rio" wordt het UNCCD beschouwd als het verdrag van de armen, het enige milieuverdrag dat rechtstreeks de behoeften aanpakt van de plattelandarmen in de ontwikkelingslanden. Toch ziet het er naar uit dat noch de milieuwereeld noch de ontwikkelingswereld de uitdagingen kunnen of willen aangaan die het Verdrag inhoudt.

Tien jaar na zijn ondertekening is de balans heel wat minder positief dan gewenst, want woestijnvorming blijft een ernstige bedreiging die weegt op miljoenen mensen. Het Verdrag is de speelbal van de huidige mondiale politieke tegenstellingen en lijkt meer dan ooit in het slop te zitten, zowel politiek als financieel. Zal 2006, dat in het teken staat van de strijd tegen woestijnvorming, voor een nieuwe dynamiek kunnen zorgen?

Een nauwere link tussen de doelstellingen van het UNCCD en de uitvoering van de Millenniumontwikkelingsdoelstellingen lijkt een noodzakelijke stap om het Verdrag - en de uitdagingen die het inhoudt - uit zijn relatieve marginaliteit te halen en het de nodige middelen te geven. Een grotere synergie met de verdragen over klimaatverandering en biodiversiteit, gezien de onderlinge samenhang tussen al deze milieuaspecten, is eveneens een spoor dat de Partijlanden en de regionale en multilaterale organisaties meer zullen moeten bewandelen.

De tijd dringt. Want terwijl de landenvertegenwoordigers twee weken lang een polemiek hebben gevoerd en elkaar hebben tegengesproken of zelfs beledigd, zagen elders misschien duizenden mensen zich gedwongen om, één na één, hun schrale stukje verschroeide grond te verlaten na maandenlang vergeefs te hebben gewacht op de eerste druppel regen. ■

Arnold Jacques de Dixmude
Milieudeskundige DGOS

Bronnen:
Millennium Ecosystem Assessment, 2005, Ecosystem and Human Well-Being, Desertification Synthesis, World Resources Institute.
Earth Negotiation Bulletin, Vol.4.N° 186, Summary of the 7th Conference of the Parties of the UNCCD, International Institute for Sustainable Development.
Piersotte C., 2005, La lutte contre la désertification, de la Conventions des Nations Unies aux activités des ONG belges dans la région du Sahel, IGEAT-ULB.

Woestijnvorming en armoede gaan hand in hand. Een uitgeputte bodem ontnemt het land zijn veerkracht om weerstand te bieden aan droogte of overbegrazing. Oogstopbrengsten dalen dramatisch, waardoor ondervoeding, honger en nog meer armoede op de loer liggen. De achteruitgang van het milieu speelt ook een rol in het ontstaan van conflicten en sociale beroering, en omgekeerd. Alweer zijn het dan de allerarmsten die het gelag moeten betalen.

De gevolgen van woestijnvorming

Woestijnvorming heeft tal van bekende lokale, maar soms ook onvermoede mondiale gevolgen.

Een milieukanker

De vermindering - of in het droge seizoen zelfs de volledige verdwijning - van de bodemvegetatie werkt de toename van wind- en watererosie stevig in de hand.

Dat uit zich concreet in de wat in het vakjargon heet "blootlegging van houtachtigen of het loskomen van infrastructuur en in bodemverarming in de deflatiezones". In gebieden waar zich zand en stof ophoopt daarentegen worden de wegen geblokkeerd door levende duinen, waardoor op zich al moeilijk toegankelijke gebieden nog meer ingesloten worden. Elders bedekken diezelfde duinen bouwlanden en irrigatiekanalen, wat de sowieso al broze voedselzekerheid nog meer in het gedrang brengt. Op andere plaatsen worden de gesloten depressies, die mooie oases, gefagocyteerd (aangevreten) door het voortdurend oprukken van die zandmuren. Daardoor worden buitenseizoensteelten en de toegang tot diverse waterpunten ronduit onmogelijk. Bovendien kreunen menselijke nederzettingen - woningen, dispensaria, scholen - onder het gewicht van het zand. Dat alles zet een domper op de lokale ontwikkeling, want eenmaal vernietigde basisinfrastructuur wordt zelden heropgebouwd.

De toegenomen watererosie van haar kant vermindert de bodemvruchtbaarheid, doet waterlopen en stuwdammen dichtslippen en tast eveneens de infrastructuur aan.

In extreme gevallen blijft op plaatsen die dertig jaar geleden nog dichtbebost waren, vandaag nog alleen de laterietkorst over.

Een aantasting van de volksgezondheid

Al dat fijn stof tast de luchtkwaliteit sterk aan, zelfs tot in het zuidoosten van de Verenigde Staten of Spanje. Dat leidt tot tal van ademhalingsziekten en bevordert de ontwikkeling van sommige epidemieën zoals hersenvliesontsteking. Het is namelijk bewezen dat de luchtvervuiling alleen al door mineraal stof in de Sahel vier keer hoger ligt dan de toegelaten drempelwaarden in de Europese Unie. Bovenop die basisconcentratie komen nog eens alle antropogene (door de mens veroorzaakte) uitstoten, zoals de luchtvervuiling in zeer dichtbevolkte en zeer arme stedelijke gebieden. De Sahellanden behoren tot de armste van de planeet, en de kindersterfte kan er oplopen tot 27 %, deels als gevolg van ademhalingsziekten. Ze beschikken niet over een wetgeving inzake luchtkwaliteit en zelfs niet over toestellen om die te meten.

De klimaatsverandering verergert woestijnvorming

De degradatie van de bodem en de bosrijdommen (in Niger bijvoorbeeld - 3,7 % per jaar) doet het CO²-gehalte in de atmosfeer nog meer toenemen. Door de voortdurende verarming van die rijkdommen slinkt immers de koolstofvastlegging. Uit de klimaatsmodellen blijkt dat de globale opwarming van de atmosfeer onder meer zal leiden tot "aridificatie" (verdrogging) van aride en semi-aride gebieden. De droogte die de Sahel in de jaren 1970 en 1980 trof, zou halverwege de 21^{ste} eeuw dan ook niet langer conjunctureel, maar structureel zijn.

Een hinderpaal voor ontwikkeling

Deze milieuverloeding, in combinatie met de ongebreidelde bevolkingsgroei, verhoogt nog de voedselonzekeerheid, zoals in Niger, waar in 2005 meer dan drie miljoen mensen bedreigd werden met hongersnood. Wanneer hele gemeenschappen gedwongen worden om hun natuurlijke hulpbronnen uit te putten om te kunnen overleven, kan duurzaam bodembeheer uiteraard geen prioriteit zijn. Tot er een moment komt waarop velen moeten migreren omdat ze te

weinig grond hebben om aan akkerbouw of aan veeteelt te doen. Deze gedwongen ballingschap brengt hen naar vruchtbaarder gebieden, agglomeraties of naar het Noorden, en gaat systematisch gepaard met allerlei conflicten.

Zo neemt het aantal conflicten verontrustend toe, onder meer tussen veehouders en landbouwers, doordat de natuurlijke hulpbronnen zo schaars worden.



© ILO/J. Maillard

De gevolgen van de woestijnvorming stoppen niet bij het platteland. In Afrika, het zwaarst getroffen continent, heeft de woestijnvorming de voorbije 20 jaar al meer dan 10 miljoen mensen doen wegtrekken van het land dat hen niet meer kan voeden.. De meeste van deze zogenaamde milieuvluchtelingen belanden in de krottenwijken rond de steden. Naar huis terugkeren doen ze nooit meer.

Tuinieren



Tuinbouwcoöperatieve van vrouwen in Mauritanië.
Overbegrazing, ontbossing, bodemerosie, droogte en zandstormen werken de uitbreiding van de Sahara in de hand.



... en klaarmaken om te planten.



De grond opharken, schoonmaken ...



Compost om de grond vruchtbaar te maken.

in de woestijn



Water halen uit een put ...



...om de tuin te besproeien.



Boompjes planten om de wind te breken en de tuin te beschermen.

Vrouwen bijten in het zand

Woestijnvorming stoort zich niet aan grenzen en tast rechtstreeks of onrechtstreeks gebieden aan waar in totaal meer dan 2 miljard mensen wonen. Toch zijn de effecten ervan niet voor iedereen gelijk: vrouwen zijn er namelijk kwetsbaarder voor dan mannen.

De groeiende schaarste van de vitale natuurlijke hulpbronnen - hout, water - heeft onmiddellijke gevolgen voor de werklast van vrouwen, die traditioneel die taken op zich nemen.

Terwijl vrouwen zich uitsloven op de velden om voedingsgewassen te kweken, eigenen mannen zich meestal de kuddes toe. Veeteelt impliceert frequente verhuizingen (naar andere weilanden), en doordat woestijnvorming de vegetatie aantast, blijven de mannen steeds langer weg met hun kuddes. Als de degradatie zo erg is geworden dat elke vorm van veeteelt onmogelijk wordt, krijgen de vrouwen het extra moeilijk. Ofwel zitten de mannen zonder werk en doden ze de tijd met bezigheden die rampzalige gevolgen hebben voor het sociale leven - gokken, alcoholisme, geweld - , ofwel zijn ze langdurig afwezig, op zoek naar nieuwe mogelijkheden om te overleven in de stad. De vrouwen moeten dan alleen het huishouden bereedden en worden dus nog kwetsbaarder voor allerlei agressie.

Eenzijds hebben de meeste vrouwen geen inspraak over de grond waarop ze wonen en waarvan ze rechtstreeks afhankelijk zijn, ongeacht of dat nu samenhangt met culturele tradities of met religieuze voorschriften. Ze kunnen ook minder dan mannen profiteren van externe hulp. Bovendien zijn het meestal de mannen die als "gezinshoofd" beschouwd worden, of ze nu thuis zijn of niet. Dat heeft ingrijpende gevolgen voor de eigendomsrechten en voor de toegang tot vitale hulpbronnen.

Anderzijds zijn vrouwen toch de belangrijkste behoedsters van de traditionele knowhow inzake bodembeheer en natuurrijdommen. Meer dan mannen hanteren ze aangepaste en zuinige exploitatiepraktijken. Daarin schuilt nu net de paradox van de ongelijkheid man-vrouw.

Het genderspect integreren in de plattelandsontwikkeling en de landbouwhervorming van droge gebieden, hangt nauw samen met de strijd tegen woestijnvorming. Dit aspect krijgt veel aandacht in het UNCCD. ■

A. J. de D.

Bronnen: "Women and desertification: a dynamic relationship", UNDP. "Strengthening the role of women in the implementation of the Convention to Combat Desertification and Drought", UNDP

Foto's: IFAD/H. Wagner



De behoefte aan brandhout voor de keuken, de verwarming en de verlichting maakt dat geen tak gespaard blijft van de bomen op de terreinen rond de dorpen: in bosrijke savannes, op braakliggend bouwland, in gemeenschappelijke weiden of in slecht bewaakte bosreservaten. Vrijwel de hele bevolking van Afrika bezuiden de Sahara is voor haar fundamentele energiebehoefte afhankelijk van hout. Droogte of geen droogte, de Sahel is de 'kampioen' wat het verdwijnen van bomen voor brandhout betreft.

Vervolg van p. 7

De stroom van milieuvluchtelingen is sterk voelbaar in de steden: er doet zich een moeilijk beheersbare bevolkingsexplosie voor, waardoor de nieuwkomers verontrustend kwetsbaar worden voor onder meer ziekten en natuurrisico's. Zo stonden in augustus 2005, op een ogenblik dat alle schijnwerpers gericht waren op de cyclonen in de Golf van Mexico, bijna 200.000 mensen in de arme, overbevolkte buitenwijken van Dakar met hun voeten in het water, terwijl de westerse media massaal wegkeken. Deze spontaan gevormde nieuwe wijken ontstonden uit de grote migratiegolven na de droogte van de jaren tachtig. Ze werden gevestigd in moerassige

depressies waar het regenwater niet wegkan bij gebrek aan stedenbouwplan en afvalwatersanering. Meer dan een maand moesten de getroffen door brak water ploeteren dat verontreinigd was door ontbindend huishoudafval, dierenkadavers en de stijgende septische putten. Deze dramatische toestand volstond om het aantal cholera-gevallen te doen vertienvoudigen ten opzichte van het gemiddelde.

Milieuvluchtelingen: een grenzeloze migratiestroom

De migraties als gevolg van woestijnvorming zijn niet langer gebonden aan grenzen. Dat bewijst het schrijnende voorbeeld van de immigranten die kost wat kost en op gevaar voor hun leven over de prikkeldraadomheining proberen te klimmen die de Spaanse enclaves Ceuta en Melilla (in Marokko) beschermt. In oktober 2005 raam-

den waarnemers het aantal kandidaat-vluchtelingen naar beide Europese enclaves op 30.000. Zonder rekening te houden met alle wanhopigen die elke dag de Middellandse Zee proberen over te steken. Dat is echter nog maar een begin, want volgens de Verenigde Naties zullen tegen 2020 bijna 60 miljoen mensen wegtrekken uit de aride Sub-Saharaanse gebieden richting Europa. Terwijl datzelfde Europa daar niet op voorbereid is... ■

Pierre Ozer
Departement Milieuwetenschappen en -beheer
Universiteit van Luik

Ontbossing vertraagt maar blijft zorgwekkend

Ontbossing werkt de woestijnvorming in de hand, zoveel is zeker. Vandaag verliest de wereld minder bossen, maar er worden elk jaar nog steeds veel te veel bomen gerooid. Dat is de conclusie van een nieuw rapport van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO). Het rapport belicht de toestand in 229 landen en gebieden tussen 1990 en 2005.

Jaarlijks wordt 13 miljoen hectare – een gebied zo groot als Griekenland – gerooid. Door nieuwe aanplantingen en andere maatregelen is het bosverlies van 8,9 miljoen hectare/jaar tussen 1990 en 2000 afgenomen tot 7,3 miljoen hectare/jaar tussen 2000 en 2005. Dat betekent een jaarlijks verlies van 0,18% van de totale wereldbebossing. Bossen bedekken nu ongeveer 4 miljard hectare of 30% van het grondgebied van onze planeet. Twee derde van het bosgebied ligt in slechts tien landen, met de Russische Federatie (809 miljoen hectare) op kop, gevolgd

door Brazilië (576), Canada (310), de VS (303), China (197), Australië (164), de DR Congo (134), Indonesië (88), Peru (69) en India (68).

Zuid-Amerika kende tussen 2000 en 2005 het grootste nettoverlies aan bos, ongeveer 4,3 miljoen hectare/jaar, gevolgd door Afrika met 4 miljoen hectare/jaar. Noord- en Midden-Amerika verloren ongeveer 4,3 miljoen hectare/jaar.

Azië is het enige grote gebied dat in die periode bosgebied won, namelijk 1 miljoen hectare/jaar. Dat is voornamelijk het gevolg van de grootschalige bosaanplant in China, aldus de FAO.

In Europa groeien bossen gestaag aan, maar in een trager tempo dan in de jaren negentig.

Info: www.fao.org

Ook België draagt zijn steentje bij

Ons land ligt in een zone met een matig en vochtig klimaat, en heeft dus niet rechtstreeks te maken met woestijnvorming. Toch heeft het zich daarom niet minder sterk ingezet in de collectieve strijd van landen tegen één van de zwaarste bedreigingen voor de ontwikkeling van tal van aride en semi-aride gebieden, vooral in Afrika.

Follow-up van het beleid

De voorbije tien jaar heeft België, via DGOS, een zeer positieve rol gespeeld in het kader van het Verdrag ter Bestrijding van de Woestijnvorming (UNCCD):

- Actieve medewerking van de Belgische afgevaardigden aan elk van de zeven zittingen van de Conferentie van de Partijen, inclusief het voorzitterschap of covoorzitterschap van sommige contactgroepen.
- Constructieve bijdragen aan de werkzaamheden van het Comité voor Wetenschappen en Technologie (CST) en aan de Groep Deskundigen in Woestijnvorming, die werd opgericht om het CST te versterken.
- Het eerste Belgische Nationale Rapport over de strijd tegen woestijnvorming (1999) werd als model genomen om een database aan te leggen over de activiteiten en bijdragen van de Partijen bij het Verdrag (deze database wordt beheerd door het Mondiaal Mechanisme)⁴.
- Sinds 2003 vertegenwoordigt België de Europese Unie in het Bureau van de Conferentie van de Partijen, waardoor het een bijzonder belangrijke rol vervult bij de follow-up van het Uitvoerend Secretariaat.
- In 2004 werd een overlegcomité opgericht om het beleid beter te kunnen volgen, de stellingnamen voor te bereiden op de internationale bijeenkomsten en de rapportageverplichtingen te vervullen ten aanzien van het Verdrag. Het comité wordt gecoördineerd door de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, en bevat vertegenwoordigers van de Programmatorische Federale Overheidsdienst Wetenschapsbeleid, de academische wereld, ontwikkelings-ngo's en de Gewesten.

Acties op het terrein

Via de verschillende samenwerkingskanalen draagt een groot deel van de interventies op het vlak van plattelandsontwikkeling, integraal beheer van de waterrijkdommen, promotie van agrobosbouw en



Voor de verbetering en verhoging van de productie van vlees en melk, en dus van de voedselzekerheid, steunt de Belgische ontwikkelings-samenwerking in Mali en Niger een project voor de selectie en verspreiding van de Azawak-zeboe, een typisch runderras uit de regio.

voedselzekerheid aanzienlijk bij tot de strijd tegen woestijnvorming, naast andere projecten. Dat geldt in het bijzonder voor het Belgisch Overlevingsfonds, waarvan meer dan één derde van de middelen (22 van de 62 miljoen euro in vier jaar tijd) toegekend wordt aan een vijftiental landen in de Sahel en Soedanees Afrika.

De directe **bilaterale samenwerking** (gouvernementele programma's) is actief in de strijd tegen woestijnvorming, vooral in Marokko (waterbeheer in de Drâa-vallei), Niger, Burkina Faso, Mali (steun aan de kweek van rustieke runder- en geitenrassen) en Kenya (steun aan de bosdistricten en promotie van agrobosbouw in semi-aride gebieden).

De **multilaterale samenwerking** ondersteunt programma's van de FAO (VN-Voedsel en Landbouworganisatie) en van het IFAD (Internationaal Fonds voor Landbouwwontwikkeling), terwijl het UNEP (Milieuprogramma van de VN) een vierjarenfinanciering heeft gekregen om de capaciteiten van zes Afrikaanse landen te versterken, onder meer om de uitvoeringsplannen van de Multilaterale Milieuverdragen (waaronder het UNCCD) te integreren in hun armoedeverminderingstrategieën.

Hetzelfde geldt voor de **indirecte samenwerking**. Alle interventies van de niet-gouvernementele organisaties die rechtstreeks of onrechtstreeks relevant zijn voor de strijd tegen woestijnvorming worden samen geraamd op 18,5 miljoen euro voor de periode 2001 tot 2004.

Ondanks het intense activisme van België op politiek en diplomatiek vlak is de Belgische Samenwerking op het terrein paradoxaal genoeg weinig geënt op de mechanismen die het Verdrag heeft ingevoerd.

⁴ «FIELD», wat staat voor Financial Information Engine on Land Degradation. Instrument voor dynamisch kennisbeheer dat ontwikkeld werd door het Mondiaal Mechanisme voor het opzoeken, verzamelen en verspreiden van financiële informatie inzake landdegradatie.

Zo wordt nagenoeg geen enkele interventie gekanaliseerd via het Mondiaal Mechanisme en draagt slechts een zeer klein percentage van zijn programma's voor de strijd tegen woestijnvorming expliciet bij tot de Nationale Actieplannen tegen Woestijnvorming die de getroffen landen zouden moeten hebben uitgewerkt, in overeenstemming met de doelstellingen van het Verdrag. Deze Nationale Actieplannen zijn echter niet altijd optimaal geïntegreerd in de Armoedeverminderingstrategieën van de partnerlanden.

Expertise in woestijnvorming

België draagt ook aanzienlijk bij tot de strijd tegen woestijnvorming op het vlak van wetenschappelijk en technologisch onderzoek (zie volgend artikel). Om die expertise beter te bundelen en kennisverspreiding aan te moedigen, werd in 2004 een groep Belgische deskundigen in woestijnvorming (her)opgericht. ■

A.J. de D.

Het Belgisch wetenschappelijk onderzoek

Woestijnvorming is door de mens veroorzaakte landdegradatie die voorkomt in aride, semi-aride en droge subhumide gebieden (zie kaart p. 4). Woestijnvorming leidt tot een blijvende economische achteruitgang die zeer vaak nog verergerd wordt door ongunstige weersomstandigheden. De belangrijkste oorzaak is overexploitatie van de natuurlijke hulpbronnen tot boven hun herstelcapaciteit.

Interdisciplinariteit is een must

Oplossingen om woestijnvorming te bestrijden, moeten grondig de oorzaken ervan aanpakken, want het probleem is zo complex dat er geen kant-en-klare remedies voor bestaan. Vandaar dat het wetenschappelijk onderzoek een interdisciplinaire en complementaire aanpak moet volgen.

De beheersing van de demografische druk moet daarbij een prioriteit zijn. Toch vereist de strijd tegen woestijnvorming ook lokale acties die afgestemd zijn op het klimaat en gekenmerkt worden door een goede bodembenutting, onder meer dankzij aangepaste landbouwpraktijken. Dat alles in harmonie met de behoeften en verwachtingen van de lokale bevolking.

Vandaar dat de huidige onderzoeksprogramma's gegevens over bodem- en landdegradatie in het algemeen koppelen aan sociaaleconomische gegevens, om op die manier strategieën te formuleren om de risicogronden te rehabiliteren.

Deze rehabilitatiestrategieën voor woestijngebieden draaien rond waterbeheer, herinvoering van droogtebestendige planten in de bossen, productiviteitsverhoging van de landbouwgronden en komaf maken met het verlies van irrigatiegronden.

De mens vervult een essentiële rol bij de uitvoering van die strate-



© D. Gabriëls

Jessir met olijfbomen in Amrich in het zuiden van Tunesië. Een jessir (meervoud : jessour) is een traditioneel Tunesisch systeem om regenwater op te vangen en vast te houden. Het bestaat uit een impluvium, een terras (waarop het gewas wordt geteeld) en een dijk.

gie. Er staat daarbij enorm veel op het spel, want woestijnvorming begint en eindigt bij menselijk ingrijpen.

Europees netwerk DESERTNET

Gezien die complexiteit heeft België een groep deskundigen in de strijd tegen woestijnvorming opgericht die verbonden is met het

Europees onderzoeksnetwerk over woestijnvorming (DESERTNET). Het gaat om leden van Europese interdisciplinaire groepen wetenschappers die aan fundamenteel en toegepast onderzoek doen. Dat onderzoek houdt rechtstreeks verband met armoedevermindering, om op die manier hun activiteiten te coördineren met het oog op een mogelijke nationale en internationale samenwerking. Het netwerk ondersteunt in het bijzonder het Verdrag ter Bestrijding van de Woestijnvorming (UNCCD).

De belangrijkste doelstellingen van het netwerk zijn: een balans opmaken van de beschikbare kennis en knowhow, en van de positieve ervaringen en goede praktijken met betrekking tot dit mondiale probleem; toegepast en vernieuwend onderzoek verrichten om de praktijken ook te kunnen toepassen in aride, semi-aride en droge subhumide gebieden, met interdisciplinariteit als leidraad; de wetenschappelijke samenwerking, communicatie en technologie-overdracht bevorderen; en de geschikte toepassing van de onderzoeksresultaten stimuleren via participatieve projecten.

Een Belgische hydrologische studie in Tunesië

Onlangs is er een impactstudie over traditionele Tunesische wateropvangtechnieken, de zogenaamde "jessour", uitgevoerd op een hydrografisch onderbekken in het zuidoosten van Tunesië^(*). Het klimaat is er van het aride mediterrane type (weinig neerslag), en het sterk hellende stroombekken heeft weinig vegetatie en is erosiegevoelig. Dit systeem van aarden dijken wordt al eeuwenlang gebruikt. Het vangt het afvloeiwatervan en het slib op als gevolg van de onvoorspelbare regenval in de regio. Op die manier worden kleine terrassen aangelegd waar het vee kan grazen en waar graangewassen en fruitbomen (vooral olijfbomen) kunnen worden gekweekt die normaal gezien niet hadden kunnen overleven in dit gebied. Uit regen- en infiltratiesimulaties op het terrein is gebleken dat de jessour een zeer belangrijke rol spelen in de strijd tegen erosie en bij de beheersing van het sedimenttransport en het afvloeiwatervan, vooral tijdens hevige regenbuien. De analyse van de waterbalans van het terras van de jessour, dat begroeid is met olijfbomen (zie foto), heeft aangetoond dat het impluvium (hellingen van het stroombekken) aanzienlijke extra hoeveelheden afvloeiwatervan levert voor de olijfteelt op de terrassen. ■

Murielle Eyletters¹ en Donald Gabriels²

¹ Laboratorium Bodemmechanica, Université Libre de Bruxelles
² Vakgroep Bodembeheer en Bodemhygiëne, Internationaal Centrum voor Eremologie, Universiteit Gent

^(*) Ref.: Doctoraatsverhandeling in voorbereiding van Mohamed Ouessar (Institut des Régions Arides, Medenine, Tunesië), Hydrological impacts of rain water harvesting in Wadi Oum Zessar Watershed (Southern Tunisia) (Universiteit Gent, 2006). Deze studie sluit aan bij het SUMAMAD-project (Sustainable Management of Marginal Drylands), dat gefinancierd wordt door de Unesco/Flanders Trust Funds, en bij het onderzoeksproject WAHIA (Water Harvesting Impact Assessment), dat financiële steun krijgt van de Europese Unie.



De 7de Millenniumdoelstelling: actief werken aan een duurzaam milieu

In september 2000 zijn de lidstaten van de Verenigde Naties overeengekomen om tegen 2015 acht doelstellingen te realiseren op het gebied van ontwikkeling en armoedebestrijding*. De 7de doelstelling slaat op het leefmilieu. In de Millennium Verklaring van 2000 beloven de regeringen de beginselen van duurzame ontwikkeling op te nemen in hun milieubeleid en -programma's.

Dit betekent:

- Maatregelen tegen bodemaftakeling en woestijnvorming, herbemossing, behoud van de biodiversiteit, gebruik van schone milieutechnologie. Dit alles om het verlies en de verspilling van de natuurlijke hulpbronnen te keren.
- Het percentage mensen zonder toegang tot veilig drinkwater en goede sanitaire voorzieningen halveren ten opzichte van 1990.
- De leefomstandigheden van ten minste 100 miljoen krottenwijkbewoners tegen 2020 aanzienlijk verbeteren. De VN verwachten een nog nooit vertoonde trek van de stad naar de steden in de ontwikkelingslanden. In de sloppen van de steden zullen in 2030 naar schatting 2 miljard mensen wonen, met andere woorden, een derde van de (huidige) wereldbevolking. De plattelandsexodus is in heel veel gevallen toe te schrijven aan de toenemende woestijnvorming. Boeren en veehouders blijven boer en veehouder zolang ze ervan kunnen leven. Velen die dat niet kunnen trekken bij gebrek aan andere bestaansmiddelen naar de stad.

* Zie vorige nummers van Dimensie 3 en www.dgos.be voor de acties van de Millennium Sensibiliseringscampagne van de Belgische ontwikkelingssamenwerking.



© DGOS/-M.Corhay

Decentralisatie betekent ook de erkenning van de culturele en de taalkundige diversiteit van de verschillende gemeenschappen. Zij versterkt dus het proces van de democratisering.

Decentralisatie en lokaal bestuur

Na decennia van massale centralisatie vinden de noties decentralisatie en lokaal bestuur steeds meer ingang, en dat op alle niveaus. Toch doen ze inzake ontwikkeling heel wat vragen rijzen bij de betrokken Staten en de donoren die de decentralisatieprocessen in het Zuiden ondersteunen. Op basis van die vaststelling besloot DGOS een collectieve reflectie op gang te brengen over dit thema.

De Belgische samenwerking ondersteunt al bijna tien jaar processen inzake decentralisatie en lokaal bestuur. Enerzijds steunt België rechtstreeks decentralisatieprocessen of andere acties voor kleine infrastructuurwerken, sociale basisvoorzieningen of plattelandontwikkeling. Anderzijds zijn bepaalde plattelandontwikkelingsprojecten gaandeweg geëvolueerd naar decentralisatieprojecten. De decentralisatieprocessen die steeds meer ingang vinden in de interventielanden, zijn een onmisbaar element geworden in de samenwerkingsprogramma's. Toch blijven deze thema's vrij nieuw voor de Belgische samenwerking, die nog niet over een strategisch kader beschikt om decentralisatie te integreren in haar programmeringsbeslissingen, in samenwerking met haar partners in het Zuiden. Vandaar dat er in april 2005 een thematische studie gelanceerd werd over "decentralisatie en lokaal bestuur". De studie verloopt in drie fasen:

- een seminarie om de partners van de Belgische samenwerking beter vertrouwd te maken met het thema en de uitwerking van een conceptueel kader;
- een terreinstudie in vier Afrikaanse landen (Uganda, Mali, Burundi en Benin);
- de bezorging van de resultaten aan diezelfde partners en de bekrachtiging van de eerste standpunten van de Belgische samenwerking inzake decentralisatie. Er werd een internationaal consortium van vier studie bureaus geselecteerd om DGOS te ondersteunen bij die aanpak. Het consortium staat onder leiding van het "Institut Français de Recherche et d'Applications des Méthodes de Développement" (IRAM, Frans Instituut voor Onderzoek naar en Toepassing van Ontwikkelingsmethoden).

De term "decentralisatie" slaat op processen waarbij bevoegdheden worden overgedragen van het centrale naar het lokale niveau (provincies, districten, regio's, steden, gemeenten, dorpen enz.), van de centrale Staat naar niet-staatsinstellingen. Zoals Ousmane Sy (zie kadertekst) graag beklemtoont: "Er zijn verschillende vormen van decentralisatie". Ze kunnen zich voordoen op diverse niveaus: politiek, administratief en economisch. Er bestaan drie types: deconcentratie (overdracht van verantwoordelijkheden naar lokale overheidsinstellingen), delegatie (delegatie van bevoegdheden naar semi-autonome overheidsstructuren) en *devolutie* (transfer van bepaalde functies naar lokale collectiviteiten waarvan de uitvoerende macht verkozen wordt). "Lokaal bestuur" betekent binnen een decentralisatieproces: de overdracht van

verantwoordelijkheden en middelen naar een lokaal niveau. Het moet gebaseerd zijn op de uitbouw van horizontale netwerken tussen collectiviteiten en lokale actoren.

Tot de belangrijkste landen die een decentralisatie aan het doorvoeren zijn en daarbij steun krijgen van België, behoren: Mali, Niger, Tanzania, Uganda, Rwanda en Bolivia. Het Belgisch Overlevingsfonds (BOF) in het bijzonder fungeert als pionier van de Belgische samenwerking en heeft een vijftiental decentralisatieprogramma's lopen. Het BOF vindt namelijk dat een nabuurschapbeleid beter tegemoetkomt aan de behoeften van bevolkingsgroepen die getroffen worden door extreme armoede. Zo ondersteunde het BOF de decentralisatie in Uganda; zijn interventie is ondertussen afgelopen en geëvalueerd. De resultaten zijn bevredigend, ook al blijven er problemen bestaan, zoals het gebrek aan middelen om de door de regio's geplande lokale ontwikkeling te financieren. In de regel blijkt ook dat decentralisatie en goed lokaal bestuur rekening moeten houden met elementen van de nationale en zelfs regionale eigenheid, zoals taal en lokale bestuurscultuur, om een optimale sociale verankering te waarborgen.

■

EP

In de nieuwe (gratis) publicatie van de Belgische Technische Coöperatie "Democratisch bestuur ten dienste van ontwikkeling" komt 'goed bestuur' aan bod via thema's als justitie, overheidsadministratie, decentralisatie, overheidsfinanciën en de plaats van de vrouw. Deze worden geïllustreerd door BTC-projecten en door getuigenissen van experts en partners. De BTC is het uitvoerend agentschap van de Belgische gouvernementele samenwerking. U kan de publicatie bestellen via: info@btcctb.org

Interview met Anne-Marie Lambert, evaluator

Van wanneer dateren die thematische evaluaties?

Toen ik in 2003 aan de slag ging bij DGOS, was er geen evaluatiedienst meer. Vandaar dat de nieuwe dienst als taak heeft een evaluatiecultuur te ontwikkelen binnen DGOS. Naast de klassieke projectevaluaties is ons programma gebaseerd op themastudies. We hebben ons oor te luisteren gelegd bij DGOS en bij de attachés, om te peilen naar hun hoofdbekommernissen die extra aandacht vereisen. Eén van de voorgestelde thema's was: "decentralisatie en lokaal bestuur".

Welke andere thema's komen aan bod?

Onder meer "basisgezondheidszorg", want België is zeer nauw betrokken bij die sector. Deze evaluatie had plaats in zes landen



Ousmane Sy, decentralisatiepionier in Mali en internationaal evaluator

Ousmane Sy kreeg van de nieuwe Malinese democratische regering de opdracht om dit proces te leiden en voerde met succes een decentralisatie en institutionele hervormingen door. Vervolgens werd hij benoemd tot minister van Territoriale Administratie en Lokale Gemeenschappen, en moest hij de presidentsverkiezingen van 2002 voorbereiden. Ondertussen richtte hij het CEPIA op (Centre d'expertises politiques et institutionnelles en Afrique, Centrum voor Politieke en Institutionele Expertise in Afrika). In dit verband nam hij deel aan een door DGOS georganiseerd seminarie. Ousmane Sy is ook laureaat van de Internationale Koning Boudewijnprijs voor Ontwikkeling 2004-2005.

Mijnheer Sy, is decentralisatie een groeiende trend?

Inderdaad, we evolueren wereldwijd naar steeds meer decentralisatie, want het is een manier om lokale keuzes en culturele diversiteit te respecteren.

In uw eigen land, Mali, kwam de decentralisatie er als antwoord op de eisen van de Toereg ...

Allereerst moet u weten dat Mali een overgangslaan is tussen blank en zwart Afrika. Het is één grote smeltkroes van volkeren, talen en culturen. De regering zwoer aanvankelijk bij eenheid, maar zag al gauw de noodzaak in van diversiteit. De Toereg eisten een specifiek beleid voor hun grondgebied, want in tegenstelling tot hun landgenoten in de hoofdstad zijn ze blank en leven ze in een woestijngebied in het noorden, dat beschouwd wordt als voormalig militair grondgebied. Na onderhandelingen bleek dat er maar één werkbaar institutioneel kader mogelijk was: decentralisatie. Vandaar dat we uiteindelijk een Nationaal Pact hebben gesloten.

Als evaluator van het CEPIA kreeg u de kans om gevallen te bestuderen in andere landen. Wat zijn daarvan de resultaten?

Dat is moeilijk te zeggen, want in Afrika staan de decentralisatieprocessen nog in hun kinderschoenen. Het algemene probleem waarmee Afrika geconfronteerd wordt, zijn de verstoorde verhoudingen tussen Staat en samenleving. Decentralisatie zou daarvoor een oplossing kunnen zijn, ook voor voormalige oorlogslanden.

Lokaal bestuur blijkt moeilijk te verzoenen met de nationale kenmerken...

Het is essentieel dat de lokale volkeren hun eigen leider erkennen. Vandaar dat we het nieuwe moeten opbouwen op basis van het oude en niet omgekeerd. Neem nu de problematiek van de lokale talen. In Mali worden 30 nationale talen gesproken, waarvan bijna iedereen er 4 begrijpt. Als de bestuurstaal het Frans is en de overgrote meerderheid van de bevolking en sommige parlementsleden geen Frans begrijpen, zal dit logischerwijze tot bestuursproblemen leiden... ■

Voor meer informatie over het werk van Ousmane Sy: zie **Dimensie-3 nr. 2/2005** en www.kbprize.org

bij DGOS

(Cambodja, Rwanda, DRC, Benin, Niger en Ecuador) en is bijna rond. Ze bleek voor alle gezondheidspartners (bilaterale, multilaterale, ngo's, universiteiten) van de Belgische samenwerking een uitstekend instrument om strategische en operationele lessen te trekken uit hun interventies en hun doeltreffendheid te verhogen. Tegen 2007 zijn nog vijf andere thematische evaluaties gepland, onder meer van de onderwijssector.

Hoe verloopt zo'n evaluatie?

De evaluatiedienst start met een documentair overzicht, om een eerste schets te maken van de referentietermen van de thematische evaluatie. Er wordt een stuurcomité opgericht dat vertegenwoordigers van alle actoren van het thema in kwestie rond de tafel brengt.

De dienst doet voor de evaluatie een beroep op studiebureaus die geselecteerd zijn in het kader van openbare aanbestedingen. Daarbij wordt de oprichting van internationale consortia van studiebureaus aangemoedigd, kwestie van de meest gespecialiseerde knowhow binnen te halen. Deze evaluaties analyseren transversale thema's in verschillende landen, alle partners samen genomen. Ze zijn een collectieve leerbron en een aanzet tot dialoog over onze strategieën en praktijken. Door alle spelers van bij de start bij het proces te betrekken, willen we ervoor zorgen dat ze zich de resultaten toe-eigenen en er nuttige strategische en operationele lessen uit trekken, in een geest van constructieve dialoog. ■



Reizigers en pendelaars konden onlangs in meer dan 200 Belgische stations kennismaken met deze affiche van de Millenniumcampagne van de Belgische ontwikkelingssamenwerking. Zoals treinen naar hun bestemming sporen, zo sporen de Millenniumdoelstellingen naar 2015...

Scholen, gemeentebesturen, bibliotheken, verenigingen en supporters van de Millenniumdoelstellingen kunnen de affiche (1m x 0,62m) gratis verkrijgen bij DGOS-Directie Sensibiliseringsprogramma's (adres op deze blz.) of info.dgos@diplobel.fed.be

Met meer dan 3000 acties voor ontwikkelingssamenwerking steunt België de 8 Millenniumdoelen

De brug van solidariteit
Samen bouwen aan een toekomst voor iedereen
Millennium Ontwikkelingsdoelstellingen 2000 - 2015

	Je moet eten om in leven te blijven > Uitbannen van de grootste hongersnood en armoede	1
	Ik wil ook naar school > Waarborgen van basisonderwijs voor iedereen	2
	Gelijkheid tussen man en vrouw, dat leer je > Bevorderen van gelijkheid tussen vrouwen en mannen en versterken van de positie van de vrouw	3
	Als je jonger bent dan 5, heb je recht op een toekomst > Terugdringen van de kindersterfte	4
	Zwangerschap hoeft geen dodelijke ziekte te zijn > Verbeteren van de gezondheid van moeders	5
	Voorkomen is beter dan genezen > Bestrijden van HIV/AIDS, malaria en andere ziekten	6
	Een miljard mensen zonder veilig drinkwater. Vandaag! > Waarborgen van een duurzaam milieu	7
	Samen bouwen wij aan een brug van solidariteit, voor een betere wereld > Tot stand brengen van een wereldwijd partnerschap voor ontwikkeling	8

www.dgos.be
www.diplomatie.be

DIMENSIE
HET BLAD VAN DE BELGISCHE
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING



**Tweemaandelijks
Directie-Generaal Ontwikkelingsamenwerking (DGOS)**

Verantwoordelijke uitgever:
Martine Van Dooren
directeur-generaal

Redactie:
DGOS- Directie Sensibiliseringsprogramma's
Karmelietenstraat 15
B - 1000 Brussel
Tel.: 02/519 08 81 - Fax: 02/519 05 44
E-mail: Info.DGOS@diplobel.fed.be
www.dgos.be

Hoofdredacteur:
Myriam De Winter

Layout en productie:
www.inextremis.be

De artikels geven niet noodzakelijk het officiële standpunt weer van DGOS of van de Belgische regering. Overname van de artikels is toegestaan mits bronvermelding en een kopie voor de redactie.

Dimensie 3 verschijnt 5 X per jaar

Abonnement:
gratis in België en in het buitenland

Gedrukt op chloorvrij papier

ADRESWIJZIGING / AANVRAAG GRATIS ABONNEMENT

Invullen en sturen naar :
DGOS - Dimensie-3, Karmelietenstraat 15, 1000 Brussel (België)

ADRESWIJZIGING NIEUW ABONNEMENT

Naam en voornaam:

Instelling (eventueel):

Straat en nr:

Postcode en gemeente:

Land:

Abonneecode (in geval van adreswijziging):